

ENERGETSKA GEOPOLITIKA

SVE MANJE PROSTORA EKONOMIJI U ENERGETICI

BRISEL – Evropska komisija je smanjila za 5,7% broj besplatnih dozvola za emisije CO₂ (ETS) u 2013. za svaku od 12.000 fabrika i elektrana iz zemalja članica obuhvaćenih ovim sistemom. Ovaj rez će postepeno biti uvećavan do 18% do 2020, kako bi se osiguralo da broj slobodnih dozvola ne premaši EU zakonima predviđeni maksimum, saopštila je 5. septembra Evropska komisija na svom vebsajtu. „Za 2013. maksimalan iznos omogućen za besplatnu raspodelu industriji iznosi 809,3 miliona dozvola“, navodi EK. Ukupan plafon odobravanja dozvola za ovu godinu iznosio je 2,084. Smanjenje besplatnih dozvola će oslabiti politiku zaustavljanja iseljavanja evropskih kompanija u regione bez klimatske politike i zadaće novi udarac naftnoj prerađivačkoj industriji u Evropi, saopštilo je evropsko udruženje tog sektora naftne privrede Eurovia. Mera EK ima za cilj zaustavljanje obezvređenja dozvola za emisije, ključnog EU klčimatskog instrumenta. Inače, od ove godine, proizvođači električne energije u zapadnoj Evropi ne dobijaju više slobodne emisije dozvole, već njihove pojedinačne kvote zavise od njihove emisije efikasnosti. Jedna dozvola pokriva emisiju jedne tone CO₂. **Bloomberg**

1

BRISEL – Evropska komisija razmatra opciju regulisanja budućih izdavanja dozvola za emisije ugljendioksida na isti način na koji Evropska centralna banka reguliše kursne stope, objavljuje 6. septembra EurActiv. Ideja je da se nove dozvole tromesečno izdaju u skladu sa potrebama na tržištu trgovine ovim papirima. Time bi se dobilo na fleksibilnosti u odnosu na postojeći alokacioni sistem, gde se kvote određuju za periode od četiri godine i ostaju nepromenljive bez obzira na makroekonomska kretanja.

BRISEL - Analiza Energy Efficiency Watch utvrdila je “ogroman disparitet” među EU zemljama članicama u oblasti mera energetske efikasnosti, odnosno smanjenja potrošnje energije. Obimna analiza utvrdila je

ENERGY EFFICIENCY WATCH

da je “u nekim zemljama u ovoj oblasti urađen tek minimum (a nekada ni toliko) od zahteva iz evropskih direktiva”. EU zakonodavstvo traži od članica da podnesu Nacionalne akcione planove energetske efikasnosti (NEEAPs) u 2007, 2011. i 2014. godini, sa programima postizanja indikativnih ciljeva od 9% smanjenja potrošnje energije do 2016. Bivši vladini zvaničnici kazali su za **EurActiv** da su ovi neobavezujući ciljevi direktiva generalno ignorisani, ili ispunjavani uz pomoć zakonodavnih trikova.

LUKSEMBURG – Rasprava na prvom suđenju Evropske komisije protiv Bugarske, zbog manjka interkonekcija za obrnuti protok gasa sa susednim zemljama, počela je 4. septembra pred Sudom pravde Evropske unije u Luksemburgu. Dva druga predmeta koji se odnose na liberalizaciju energetskog tržišta u Bugarskoj bi takođe uskoro trebalo da budu otvorena pred istom institucijom. Evropska komisija je u aprilu 2012 tužila vladu u Sofiji jer ne nudi učesnicima na tržištu maksimalni kapacitet protoka obrnutim smerom u svom gasovodnom sistemu na interkonekcijama prema Rumuniji i Grčkoj. Bugarske vlasti su objasnile ovo nedostatkom fizičke veze između tranzitne i nacionalne gasne transportne mreže, kao i sa postojanjem velikog broja različitih pravnih režima. Bugarska takođe ukazuje na postojanje tri važeća međuvladina sporazuma sa bivšim SSSR-om, koji su u suprotnosti sa propisima EU vezanim za obezbeđivanje maksimalnog kapaciteta gasovoda. EK, međutim, napominje da Bugarska mora da eliminiše ove nekompatibilnosti, ako proističu iz ugovora potpisanog sa Gaspromom 1998. Suđenje protiv Bugarske bi trebalo da se okonča u roku od 3-8 meseci. Ako Bugarska bude osuđena, iznos kazne će utvrditi Sud pravde EU. Što se tiče druga dva predmeta u postupku protiv Bugarske zbog kašnjenja sa liberalizacijom tržišta električne energije i gasa, EK insistira na dnevnoj kazni od 8.448 evra do uklanjanja nepravilnosti.

2

Novinite

SOFIJA – Bugarska će kroz devet meseci dobiti nacrt nove energetske strategije, najavio je resorni ministar Dragomir Stojanov. On je rekao da je u prethodne tri godine dug kompanija u energetskom sektoru porastao za 1,5 milijardi leva (oko 770 miliona evra), “pa se za ubuduće moraju naći konkretna rešenja za izlaz iz te situacije”.

Stojanov je ukazao da je sadašnja vlada uspeła da postigne ono što ni jedna prethodna nije – da smanji cene električne energije za privredu. **Novinite**

VILNJUS – Sve države članice Evropske unije bi trebalo da se integrišu u zajedničke energetske mreže do 2016, rekao je premijer Litvanije, zemlje koja trenutno predsedava EU. Algirdas Butkevicius je na press konferenciji 3. septembra kazao da to smatra glavnim zadatkom za EU, prenosi agencija **LETA/ELTA**.

SOFIJA – Bugarski energetska regulator (DKEVR) saopštio je da odluku o eventualnom oduzimanju licence od kompanije CEZ Bulgaria ne može doneti, niti sprovesti dok sa lokalnim vlastima ne utvrdi posledice blokiranja rada jedinom diistributeru električne energije u tom delu zemlje. Regulatorna komisija je tako odgovorila na pitanje dnevnika **Sega** zašto posle više od šest meseci od pokretanja procedure za oduzimanje licence podfirmi češkog energetskog kolosa taj postupak nije završen. **Sega**, doduše, piše da je radikalna mera regulatora malo verovatna, jer je u međuvremenu ČEZ ispunio sve zahteve DKEVR. Kompanija je, između ostalog, redigovala račune svojim potrošačima, a takođe počela zamenu starih brojila.

BRISEL – Nemačka ne treba da odbaci tehnologiju dobijanja gasa iz škriljaca, niti da se jednostrano previše izloži klimatskim ciljevima, rekao je 3. septembra evropski komesar za energiju, Günther Oettinger. „Savetujem vam da zadržite otvorenim sve opcije (drobljenja gasnih škriljaca) ... koje čine nervoznim (ruskog predsednika Vladimira) Putina“, rekao je Oettinger. **EurActiv** piše da je ovaj nemački političar aludirao na nerešena različita gledanja unutar EU članica na propise vezane za proizvodnju gasa iz škriljaca, zbog čega je ovaj sektor još uspavan, dok raste uvoz, a Rusija ostaje najveći snabdevač. Berlin je, zbog pritiska ekoloških grupacija i javnosti, suspendovao planove regulisanja ovog sektora gasne

3

privrede za posle septembarskih parlamentarnih izbora. Oettinger je rekao da nemačka privreda može da izdrži 50 do 100 procenata skuplju energiju od one njenih rivala u SAD, „ali ne više od toga“. Oettinger je takođe opravdao vladine mere izuzimanja energetski intenzivne privrede od plaćanja nameta za zelenu energiju, „jer je to način da industrija preživi“. Okarakterisao je „avanturističkim“ stavove Zelene partije za dodatno zaoštavanje regulative u ovoj oblasti upozoravajući da bi to primoralo energetski intenzivnu industriju da izmesti pogone iz Evrope. Oettinger je ocenio da je EU klimatska politika pre naglašena, jer nije u skladu sa malim udelom Evrope u globalnim emisijama štetnih gasova. On je stoga pozvao na oprez pri definisanju EU predloga zaštite klime za 2030. „Sve više se dovodi u pitanje mogu li naše pionirske (klimatske) aktivnosti biti finansirane kada nas ostatak sveta ne sledi“, rekao je on. **EurActiv, Reuters**

PRAG – Češki energetska regulator (ERU) smatra da neki od proizvođača solarne energije u zemlji prikazuju lažne podatke o proizvodnji struje da bi dobili veće subvencije od države, prenela je 1. septembra češka TV (CT). Inspekcija ERU je naime utvrdila da su neke solarne elektrane prijavile periode sunčanih dana kada to „ni teoretski nije moguće u Češkoj, a jeste u Kaliforniji ...“ „ERU trenutno istražuje oko 1.500 takvih proizvođača. Inače, ukupna vrednost subvencija za OIE u Češkoj dostiće će ove godine 44,4 milijarde kruna (1,72 mlrd.€), od čega 11,7 mlrd.Kc ide iz budžeta, a ostatak preko računa za struju plaćaju potrošači, prenosi **ČTK**.

BUDIMPEŠTA – Mađarska vlada sprovedeće novo sniženje regulisnih cena energije za domaćinstva 1. novembra, rekao je državni sekretar Janoš Lazar. On je na jednom sastanku sa opštinskim vlastima rekao da će cene struje i gasa, kao i grejanja, biti smanjene za novih 10%, dodajući da je to samo početak procesa pojeftinjenja energije za domaćinstva u toj zemlji. Evropska komisija je kritikovala i prvo pojeftinjenje cena struje i gasa u Mađarskoj od 10%, uvedeno na početku godine, a u najnovijim preporukama za tu zemlju **Portfolio.hu**

ATINA - Grčka kompanija METKA (deo grupacije Mytilineos) objavila je 4. septembra završetak gradnje gasne kombinovane termoelektrane Samsun kapaciteta 870 MW u Turskoj, čiji je vlasnik austrijski OMV.

POSLOVI

NORTFILD - Tokom 2014. godine u svetu će se otvoriti čak 112 GW kapaciteta novih elektrana na uglj, navodi se u novom izveštaju firme Mcllvaine Co. U izveštaju pod nazivom "Fossil & Nuclear Power Generation: World Analysis & Forecast" navodi se da će se od očekivanih 112.099 MW novih elektrana na uglj, u zemljama istočne Azije otvoriti 60.774 MW, a u zemljama zapadne Azije 41.335 MW. U dokumentu se takođe navodi da će gotovo sve nove elektrane, osim nekoliko u zapadnoj Aziji i zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza, imati ugrađenu opremu za kontrolu emisija sumpor dioksida, dok se evropske elektrane modifikuju kako bi postale kogeneracijske elektrane na biomasu. **Croenergo**

BUKUREŠT – Rumunska vlada očekuje da zaradi oko 110 miliona dolara u inicijalnoj javnoj prodaji 10% akcija državnog proizvođača nuklearne energije Nuclearelectrica, objavila je 3. septembra agencija **Mediafax**. Prodaja će se realizovati od 9. do 20. septembra. Većinski vlasnik kompanije Nuclearelectrica je ministarstvo privrede Rumunije sa udelom od 90,28%, a ostatak poseduje investicioni fond Fondul Proprietatea. Kompanija poseduje dva nuklearna reaktora od po 700 MW koji pokrivaju 20% potreba zemlje za električnom energijom.

BRISSEL – Evropska komisija je objavila 3. septembra lansiranje projekta PETROBOT koji će razviti robote sposobne da zamene ljude u poslovima inspekcije pritisaka u ventilima i skladišnim rezervoarima koji se koriste u naftnoj, gasnoj i petrohemijskoj industriji. EK navodi da u tome učestvuje konzorcijum deset evropskih kompanija, predvođen Shell-om. Trenutno, radi bezbednosti inspekcija, pomenuti pogoni u veme kontrola moraju da obustavljaju rad. Projekat PETROBOT uključuje kompanije iz Holandije, Britanije, Švedske, Norveške, Švajcarske i Nemačke i trajaće tri godine. U budžetu od 6,2 miliona evra, EU učestvuje sa 3,7 miliona. **KUNA**

5

OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE - OIE

BRISSEL - EU mora da odbaci “podaničku i kontraproduktivnu opsednutost” ciljevima proizvodnje obnovljive energije i prihvatiti alternativna rešenja smanjenja emisija ugljendioksida, kao što je zahvatanje i skladištenje ugljendioksida (CCS), rekla je britanska poslanica Vicky Ford, izvestilac na zasedanju (2. septembra) komiteta za industriju, istraživanje i energiju (ITRE) Evropskog parlamenta. „Ciljevi za OIE mogu zvučati

lepo, ali faktički usmeravaju napore i investicije u jednu oblast ... umesto u druge tehnologije sposobne da uklone ugljendioksid pri sagorevanju fosilnih goriva, odnosno proizvedu čistu električnu energiju“, istakla je ona u ime Komiteta. Izveštaj Komiteta naći će se na plenumu Parlamenta u januaru iduće godine, prenosi glasilo tog EU zakonodavnog tela. **The Parliament**

BERLIN – Politika “energetske transformacije” koju je nemačka vlada počela 2000. mogla bi rezultirati 20-procentnim povećanjem cena električne energije za potrošače u 2014. godini, objavio je *Süddeutsche Zeitung*, uoči prezentacije izveštaja Federalne komisije za monopole o posledicama zaokreta te zemlje ka

6

obnovljivim izvorima energije (OIE). Dnevnik je izračunao na 40 evra godišnje dodatni OIE trošak u računu za struju nemačkog domaćinstva - “iako godinama cena električne energije nije bila toliko niska”. Paradoks je posledica cene subvencija za “energetski preobražaj” Nemačke, odnosno činjenice da operateri moraju da isplaćuju fiksne cene proizvođačima OIE i taj trošak prebacuju na račune potrošača. “Drugim rečima, rezultat ovog apsurdnog modela glasi: Što su niže cene energije na tržištu, to je veći (OIE) teret u računima potrošača”, konstatuje dnevnik. Kancelarka Angela Merkel je najavila izmene tog zakona iz 2000. posle izbora 22. septembra.

BRISSEL - Evropski komesar za energetiku Guenther Oettinger pozvao je Nemačku da odmah posle septembarskih izbora izmeni svoj zakon o obnovljivim izvorima energije “jer su subvencije za solarnu, vetro i energiju biomase odgovorne za skokovit rast cena električne energije za domaćinstva. Rast je bio jedino veći na Kipru, u Danskoj i Japanu, kazao je krajem avgusta Oettinger, na godišnjoj konferenciji o OIE koju organizuje poslovnijak Handelsblatt. Ali, suprotstavio se smanjivanju već odobrenih subvencija odnosno retroaktivnim merama jer bi to uticalo na poverenje investitora. Retroaktivne mere su već usvojile Španija, Češka i Bugarska. On je najavio i potrebu harmonizacije zakonodavstva u ovoj oblasti u 28 EU zemalja, jer je to suprotno funkcionisanju jedinstvenog tržišta električne energije”. Oettinger je ranije zagovarao sistem kvota radi promovisanja OIE, podseća *pv-magazine*.

BRISEL – Evropska komisija ne očekuje da Bugarska, Grčka, Švajcarska i države bivše Jugoslavije u potpunosti postanu sastavni deo zajedničkog EU energetskeg tržišta u 2014., prenosi 7. septembra bugarska agencija **BTA** pozivajući se na poverljive izvore. Namera EK je da lansira zajedničko EU energetskeg tržište, koje će objediniti informacije o stanju na tim tržištima i njihovim sistemima. To će takođe podrazumevati stvaranje jedinstvenog softwera za prikupljanje i dopunjavanje informacija iz oblasti energetike, posebno o mogućnostima prekograničnog prenosa, odnosno transporta i energetskeg transferima, navodi izvor. Prema tom ekspertu, zemlje južnog Balkana su i dalje van ove inicijative, zbog veoma niskog stepena otvorenosti njihovih tržišta.

ZAGREB - Iz Hrvatske elektroprivrede (HEP) je konkurenciji – slovenačkom GEN-I i nemačkoj RWE Energiji, do sada otišlo gotovo 25.000 potrošača, u najvećem broju domaćinstva, ali i oko

7

hiljadu poslovnih korisnika. GEN-I je potpisao ugovore sa ukupno 6.848 novih korisnika, saopšteno je 5. septembra iz te distributivne firme, dok je RWE Energiji, kažu u toj kompaniji, prešlo 16.500 domaćinstava i hiljadu poslovnih potrošača. Prvi čovek GEN-I-ja, Robert Golob, ističe da je slovenačka firma spremna na dodatna pojeftinjenja ako cene električne energije snizi HEP. „ Bude li HEP išao sa smanjenjem svojih cena, i mi ćemo ponuditi barem deset odsto niže cene od toga”, najavljuje Golob. **SEEbiz**

ZAGREB – HEP grupa je u prvom polugodištu ove godine ostvarila neto dobit od 762,3 miliona kuna (oko 101 mil.€), što je značajno poboljšanje u odnosu na isto razdoblje prošle godine, kada je grupa imala gubitak od 320 mil.kn, stoji u konsolidovanom finansijskom izveštaju Grupacije. HEP je objavio i nekonsolidovan izveštaj za matičnu kompaniju, Hrvatsku elektroprivredu (HEP) koja je u prvih šest meseci imala neto dobit od 971 milion kuna (oko 130 mil.€), dok je u istom razdoblju lani neto dobit iznosila 97,8 mil.kn. Dobar rezultat je posledica prošlogodišnjeg povećanja regulisanih cena električne i toplotne energije, kao i odlične hidrologije koja je značajno smanjila troškove proizvodnje i uvoza električne energije. U prvom polugodištu HEP grupa je investirala 739,4 miliona kuna (oko 98.5 mil.€). **Energetika-net**

BRISSEL, ZAGREB – Eksperti Atlantskog saveta preporučuju Vašingtonu i Briselu da bez oklevanja podrže projekat gradnje LNG terminala na Krku, jer posle kraha projekta gasovoda Nabucco „on predstavlja alternativu za smanjenje zavisnosti zemalja centralne i južne Evrope od snabdevanja ruskim prirodnim gasom“. David Koranyi, Ian Brzezinski i Matthew Bryza navode da Vašington, preko ovog „SAD-Hrvatska gasnog koridora“, može da obezbedi i snabdevanje Evrope američkim škriljnim gasom. Oni u analizi pozivaju i vladu u Zagrebu da se konačno odluči za gradnju LNG terminala. „Hrvatska nažalost šalje kontradiktorne signale međunarodnim partnerima o svojim strateškim prioritetima... zabludnim pristankom na gradnju kraka gasovoda Južni tok, projekta kojim Gasprom štiti svoj monopol u centralnoj i istočnoj

Evropi“. Eksperti Atlantskog saveta međutim u poslednjim odlukama vlade Igora Milanovića vide nameru da se sporazum o gradnju terminala na Krku potpiše do kraja ove godine, čime bi on mogao da primi prve toware LNG-a najkasnije do 2016. Oni savetuju vladi u Zagrebu da zatraži od EU da uvrsti, kako LNG terminal na Krku, tako i Jonsko-jadranski gasovod („koji bi se početkom 2020-ih mogao povezati sa TAP-om“), u tzv. Projekte od opšteg interesa (PCI). Pridodajući kapacitete reverzibilnog protoka postojećem mađarsko-hrvatskom gasovodu, gas iz LNG terminala na Krku, kao i azerbejdžanski preko TAP-a, bi tim putem stigli do centralne Evrope. Rešenje problema federalnih ograničenja izvoza američkog LNG-a, autori analize vide u formuli zakona *LNG za NATO* koji je 2012. predložio senator Lugar, pa predlažu Grupi Višegrad-plus i EU da podrže njegovo usvajanje. To bi obezbedilo odobrenje Vašingtona za LNG izvoz za NATO saveznike ... i preko LNG terminala na Krku partnerima u Centralnoj Evropi. **Natural Gas Europe**